

03.01.2024).

6. Кодекс законів про працю України: Закон від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/322-08> (дата звернення: 03.01.2024).

7. Постанова Верховного Суду від 26 вересня 2019 року у справі № 820/10744/15. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/84525280> (дата звернення: 03.01.2024).

8. Цивільний кодекс України: Закон від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 03.01.2024).

9. Постанова Верховного Суду від 13 травня 2021 року у справі № 377/759/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96933232> (дата звернення: 03.01.2024).

10. Вишновецька С. Практика застосування принципів договірного права у сфері трудових відносин. *Заворотько Павло Петрович: IUSTITIA in CORDE. Тенденції розвитку правової науки. Пам'яті професора до 100-річчя від дня народження*: монографія / кол. авт.; за заг. ред. Н. Шишкової та Л. Фалалєєвої; Ін-т міжнар. відносин Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Palacky University Olomouc. Київ; Оломоуц: ДП Вид-во Верховної Ради України, 2024. С. 178–207.

УДК 349.22:061.1(477)

DOI: 10.32751/2617-5967-2024-03-03

Коваленко Р. І.

*кандидат юридичних наук,
асистент кафедри трудового права
та права соціального забезпечення
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

Денисюк М. О.

*PhD, асистент кафедри трудового права
та права соціального забезпечення
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ ЄС У ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ В УКРАЇНІ

У статті досліджуються перспективи впровадження стандартів ЄС у правове регулювання соціального діалогу в Україні. Проаналізовано правову базу соціального діалогу в ЄС, зокрема положення Договору про функціонування Європейського Союзу та відповідних директив. Розглянуто основні принципи соціального діалогу в ЄС та механізми його впровадження. Особлива увага приділяється аналізу Угоди про асоціацію між Україною та ЄС як рамкового документу для адаптації українського законодавства до європейських стандартів у сфері соціального діалогу. Досліджено поточний стан соціального діалогу в Україні та визначено основні виклики його розвитку. Запропоновано стратегії вдосконалення системи соціального діалогу в Україні з урахуванням європейського досвіду. Обґрунтовано необхідність створення надійних механізмів

моніторингу та оцінки прогресу в імплементації принципів соціального діалогу.

Ключові слова: соціальний діалог, європейські стандарти, правове регулювання, колективні переговори, соціальне партнерство, європейська інтеграція, трудові відносини.

The article examines the prospects for implementing EU standards in the legal regulation of social dialogue in Ukraine. The research provides a comprehensive analysis of the legal framework for social dialogue in the European Union, focusing on the provisions of the Treaty on the Functioning of the European Union and relevant directives that establish the foundation for social partnership and collective bargaining.

The study investigates the fundamental principles of social dialogue in the EU, emphasizing the importance of negotiations, consultations, and information exchange between governments, employers, and workers' organizations. Special attention is paid to the European Commission's role in monitoring and evaluating social dialogue initiatives, including the requirement for independent evaluation reports and systematic stakeholder engagement.

The article thoroughly examines the Association Agreement between Ukraine and the EU as a framework document for adapting Ukrainian legislation to European standards in social dialogue. The significance of this Agreement is analyzed through multiple aspects: establishing clear legal frameworks for legislative adaptation, creating an institutional basis for implementing European social partnership practices, and providing mechanisms for monitoring reform progress.

The current state of social dialogue in Ukraine is assessed, identifying legal and practical obstacles that hinder its effectiveness, influence, and inclusiveness. The research analyzes recent legislative developments, including the new Law "On Collective Agreements and Contracts," and their potential impact on strengthening the foundations of collective bargaining in Ukraine.

The study proposes comprehensive strategies for improving Ukraine's social dialogue system, considering European experience and best practices. These strategies encompass legal reforms, capacity building initiatives, and mechanisms for broader stakeholder engagement. Particular attention is given to the importance of developing reliable monitoring and evaluation mechanisms to assess progress in implementing social dialogue principles.

The research emphasizes the critical role of political will and institutional capacity in overcoming established interests and resistance to change. The article acknowledges the challenges posed by Ukraine's geopolitical context, particularly the Russian aggression, while highlighting the country's significant potential for enhancing its social dialogue system in alignment with European standards.

The study concludes that despite existing challenges, Ukraine demonstrates substantial potential for improving its social dialogue system and bringing it closer to European standards. The EU's commitment to supporting Ukraine's reforms, evidenced by significant financial assistance exceeding €16.5 billion, indicates the real possibility of transforming Ukraine's social dialogue system in accordance with European practices.

Keywords: social dialogue, European standards, legal regulation, collective bargaining, social partnership, European integration, labor relations.

Вступ. У статті розкривається суть і значення правового регулювання соціального діалогу в Європейському Союзі (ЄС) становить важливу основу для покращення трудових відносин, удосконалення умов праці та сприяння соціальній рівності серед держав-членів.

Відповідно до статті 151 Договору про функціонування Європейського Союзу (ТФЕУ), соціальний діалог забезпечує переговори та консультації між урядами, роботодавцями та організаціями працівників, що сприяє більш інтегрованим і продуктивній європейській соціальній моделі. Ця нормативно-правова база є важливою не лише для зміцнення економічної стійкості, але й для забезпечення демократичних практик на ринках праці в межах ЄС.

Для України, яка прагне узгодити свої соціально-економічні політики з європейськими стандартами, розуміння і впровадження принципів соціального діалогу, що застосовуються в ЄС, є нагальною потребою. Нещодавні правові реформи, зокрема Закон «Про колективні договори і угоди», спрямовані на зміцнення основ колективних переговорів і соціальних домовленостей в умовах постійних економічних та політичних викликів. Ці зміни є частиною ширшої стратегії вдосконалення трудового законодавства України, забезпечуючи, щоб соціальний діалог став ключовим елементом її системи управління та сприяв сталому розвитку.

Незважаючи на досягнутий прогрес, реалізація соціального діалогу в Україні стикається з суттєвими викликами, включаючи правові та практичні перешкоди, які ускладнюють ефективну взаємодію між зацікавленими сторонами. Розрив між законодавчими намірами та практичною реалізацією викликає занепокоєння щодо забезпечення реальної участі соціальних партнерів і адекватності існуючих механізмів для вирішення складнощів українського ринку праці. Крім того, політична воля до проведення реформ залишається критичним чинником у подоланні укорінених інтересів і геополітичних тисків, які можуть перешкоджати необхідним змінам.

У цьому контексті перспективи успішної реалізації принципів соціального діалогу в Україні залежать від стійкої відданості реформам, залучення всіх зацікавлених сторін та створення надійних механізмів моніторингу. Вивчаючи досвід ЄС, Україна може вдосконалити свої зусилля у сфері соціального діалогу, що врешті-решт сприятиме створенню більш справедливого і стійкого ринку праці відповідно до європейських прагнень.

Правова база соціального діалогу в ЄС. Соціальний діалог є фундаментальним компонентом соціальної політики Європейського Союзу (ЄС), визнаним у статті 151 Договору про функціонування Європейського Союзу (ТФЕУ) як ціль, спрямована на захист інтересів як організацій роботодавців, так і працівників [1]. Цей діалог слугує засобом для ведення переговорів і досягнення угод, які покращують умови життя та праці в державах-членах, сприяючи створенню більш справедливої та продуктивної європейської соціальної моделі [2][1].

ЄС створив комплексну нормативно-правову базу для регулювання соціального діалогу, особливо підкреслюючи важливість інформування та консультування працівників. Зокрема, існують директиви, які захищають права працівників під час реструктуризації компаній. Європейський Парламент наразі розглядає зміни до Директиви про Європейські виробничі ради для подальшого зміцнення цих гарантій [2]. Держави-члени також зобов'язані поважати права на колективні переговори, закріплені у Конвенціях Міжнародної організації праці (МОП) №87 і №98, що стосуються свободи асоціації та права на організацію [2][10].

Процес соціального діалогу складається з етапів консультування та переговорів. Перед прийняттям будь-яких заходів у соціальній сфері Європейська Комісія зобов'язана

консультуватися із соціальними партнерами, як це передбачено у статті 154 TFEU. Ці консультації дають змогу соціальним партнерам укласти угоди, які можуть бути реалізовані самостійно або через рішення Ради відповідно до статті 155 TFEU [1]. Спільні акти підкреслюють, що соціальні партнери мають право адаптувати директиви з урахуванням унікальних умов кожної держави-члена, що сприяє індивідуальному підходу до впровадження соціального діалогу та політики [10].

Роль соціального діалогу є ключовою у формуванні міцної соціальної Європи, вимагаючи активної участі соціальних партнерів для вирішення сучасних економічних і соціальних викликів. Європейський стовп соціальних прав наголошує, що потужна система соціального діалогу є необхідною для забезпечення демократичних практик на робочому місці, покращення якості зайнятості та сприяння соціальній справедливості в межах ЄС [2]. Останні ініціативи, зокрема План дій з реалізації Європейського стовпа соціальних прав, спрямовані на зміцнення соціального діалогу як на національному, так і на рівні ЄС шляхом підвищення спроможності та залучення соціальних партнерів, що дозволяє ефективно вести колективні переговори [2][8].

Таким чином ми приходимо до висновку, що соціальний діалог виступає основоположним елементом соціальної політики ЄС, правова регламентація якого закріплена у статті 151 Договору про функціонування Європейського Союзу. На наше переконання, саме він є тим ефективним механізмом, що забезпечує досягнення балансу інтересів між роботодавцями та найманими працівниками задля покращення умов праці.

Проведений нами аналіз законодавства ЄС свідчить про наявність розгалуженої системи директив у сфері регулювання соціального діалогу. Особливу увагу, на нашу думку, слід звернути на нормативне закріплення захисту прав працівників під час реструктуризації підприємств. Вважаємо за необхідне наголосити на важливості дотримання державами-членами права на колективні переговори, що передбачено Конвенціями МОП №87 та №98.

У процесі дослідження нами виявлено, що соціальний діалог реалізується через двоетапну систему: консультації та переговори. Варто зазначити, що відповідно до статті 154 TFEU, обов'язковою є процедура консультацій Європейської Комісії з соціальними партнерами перед прийняттям рішень у соціальній сфері. На основі проведеного аналізу статті 155 TFEU, можемо стверджувати про наявність механізму імплементації угод соціальних партнерів як самостійно, так і через рішення Ради ЄС.

Вважаємо за доцільне наголосити, що Європейська опора соціальних прав істотно підкреслює значимість соціального діалогу для забезпечення демократичних засад у сфері праці та соціальної справедливості. На наше переконання, План дій щодо реалізації Європейської опори соціальних прав створює необхідне підґрунтя для посилення соціального діалогу на всіх рівнях.

Основні принципи соціального діалогу в ЄС. Соціальний діалог є наріжним каменем європейської соціальної моделі, підтримуючи зусилля ЄС щодо покращення умов життя та праці в державах-членах. Цей діалог ґрунтується на переговорах, консультаціях та обміні інформацією між представниками урядів, роботодавців і працівників із питань спільного інтересу, зокрема в економічній, трудовій та соціальній політиці [2][11].

На наше переконання, особливу увагу слід приділити правовому регулюванню соціального діалогу на рівні ЄС. Саме тому важливо підкреслити, що ЄС активно сприяє розвитку соціального діалогу, дотримуючись автономії соціальних партнерів і враховуючи

різноманіття національних систем виробничих відносин. Відповідно до статей 152–155 TFEU, Європейська Комісія має мандат сприяти такій взаємодії як на національному, так і на рівні ЄС [12]. Це включає підтримку роботи Комітету з міжгалузевого соціального діалогу та галузевих комітетів, що сприяє розвитку двосторонніх і тристоронніх відносин між зацікавленими сторонами [13].

Досліджуючи динаміку розвитку колективних переговорів, нами виявлено негативну тенденцію щодо охоплення працівників колективними угодами. У цьому контексті колективні переговори відіграють ключову роль у соціальному діалозі. Проте охоплення працівників колективними угодами поступово знижується: якщо у 2000 році цей показник становив приблизно 66%, то у 2018 році він зменшився до близько 56% [12]. ЄС прагне змінити цю тенденцію, заохочуючи ефективніші практики соціального діалогу, які дозволяють зміцнити охоплення колективними договорами, розвивати спроможність соціальних партнерів і забезпечувати їхню автономію [2][12].

Вважаємо за доцільне наголосити на особливій ролі соціальних партнерів у формуванні політики ЄС. Соціальні партнери відіграють важливу роль у процесі формування політики. Рамкова структура соціального діалогу в ЄС заохочує їхню участь у різних сферах, забезпечуючи значний внесок у розробку економічної та трудової політики [2][11]. Наголошується на важливості підтримки автономного соціального діалогу, що є ключовим елементом структури європейської соціальної моделі та сприяє інклюзивному представництву [14]. Крім того, Принцип 8 Європейського стовпа соціальних прав акцентує увагу на консультаціях із соціальними партнерами під час розробки та впровадження економічної, трудової та соціальної політики, зміцнюючи їхню інтегральну роль у системі управління [14][15].

На наш погляд, особливої уваги заслуговує питання інклюзивності та гендерної рівності у процесах соціального діалогу. Окрім структурних принципів соціального діалогу, ЄС акцентує увагу на інклюзивності та гендерній рівності у цих процесах. Проводяться зусилля для розширення представництва маргіналізованих груп, включаючи жінок, осіб з інвалідністю та трудових мігрантів, з метою забезпечення різноманітності поглядів у дискусіях соціального діалогу [15]. Підхід ЄС спрямований на забезпечення рівної оплати за рівну працю та подолання гендерної нерівності як фундаментального компоненту сталого розвитку [15].

Підсумовуючи викладене, можемо стверджувати, що принципи соціального діалогу в ЄС формують комплексну систему взаємодії між соціальними партнерами, яка спрямована на досягнення соціальної справедливості та економічного прогресу. Підсумовуючи, можемо стверджувати, що принципи інклюзивності та гендерної рівності, які впроваджуються в процесах соціального діалогу ЄС, створюють необхідне підґрунтя для формування справедливого та рівноправного суспільства. Вважаю, що подальший розвиток соціального діалогу має враховувати ці аспекти як пріоритетні напрями вдосконалення.

Механізми впровадження соціального діалогу. Вважаємо за доцільне проаналізувати механізми імплементації соціального діалогу в ЄС та перспективи їх впровадження в Україні.

Першочергово слід зазначити, що імплементація соціального діалогу в Європейському Союзі підлягає систематичному моніторингу та оцінці для забезпечення ефективного досягнення цілей. Відповідно до статті 39 нормативно-правової бази, Європейська Комісія відіграє ключову роль у цьому процесі, здійснюючи моніторинг

впровадження ініціатив соціального діалогу [13].

На наше переконання, особливої уваги заслуговує система оцінювання ефективності соціального діалогу. Європейська Комісія зобов'язана надавати незалежні оцінювальні звіти: проміжний звіт очікується до 31 грудня 2026 року, а комплексний звіт ex post - до 31 грудня 2031 року [13].

Досліджуючи механізми імплементації, нами встановлено, що ключовим елементом є активне залучення стейкхолдерів. Європейська Комісія організовує різноманітні консультативні заходи, включаючи дослідницькі семінари, спеціальні слухання та зустрічі із соціальними партнерами як на рівні Союзу, так і на національному рівні [16].

Вважаємо за необхідне підкреслити роль законодавчої бази ЄС у створенні сприятливого середовища для розвитку профспілок та організацій роботодавців [16]. Європейський Парламент наголошує на необхідності посилення підтримки соціального діалогу на всіх рівнях [16].

На нашу думку, важливим аспектом є використання відкритого методу координації, який дозволяє соціальним партнерам встановлювати спільні цілі та регулярно оцінювати прогрес через національні звіти про імплементацію [10].

Аналізуючи практику впровадження соціального діалогу, варто зазначити успішний досвід таких країн як Швеція та Данія, які демонструють, що ефективна співпраця між соціальними партнерами призводить до кращих результатів на ринку праці [16].

Щодо України, то її прагнення до інтеграції в рамки ЄС потребує адаптації механізмів соціального діалогу. Нещодавній прогрес України у впровадженні демократичних реформ [5] свідчить про потенціал для розвитку більш надійної правової бази соціального діалогу.

Досліджуючи стан соціального діалогу в Україні, слід звернути увагу на Зелену книгу "На шляху до ефективного, впливового та інклюзивного соціального діалогу в Україні" [6]. Незважаючи на існування Закону "Про соціальний діалог в Україні", принципи соціального діалогу не були повністю реалізовані [7].

На основі проведеного аналізу, можемо стверджувати, що новий Закон "Про колективні договори і угоди", підписаний у квітні 2023 року, спрямований на вдосконалення нормативної бази, що регулює колективні договори [3][4].

Підсумовуючи викладене, вважаємо, що покращення якості та розширення сфери соціального діалогу є ключовим для поліпшення умов життя та праці громадян в Україні та формування більш згуртованого суспільства на шляху до європейської інтеграції [19][6].

На підставі проведеного дослідження стратегій покращення соціального діалогу в Україні та перспектив впровадження відповідного правового регулювання, вважаємо за доцільне викласти наступні міркування.

Досліджуючи стратегії вдосконалення соціального діалогу в Україні, нами встановлено наявність низки правових та практичних перешкод, що заважають його ефективності, впливовості та інклюзивності. Згідно з Зеленою книгою, поглиблений аналіз поточного стану соціального діалогу свідчить про те, що необхідні умови для ефективної взаємодії не завжди дотримуються на практиці [19][6].

На наше переконання, першочерговою стратегією покращення соціального діалогу є прийняття комплексних правових реформ. Нещодавнє внесення законопроекту про

соціальний діалог підкреслює важливість формалізації процесів соціального партнерства [20]. Вважаємо, що доповнення правової бази статтями щодо формування та функцій соціально-економічних рад створить сприятливі умови для посилення переговорів та діалогу.

Аналізуючи необхідність залучення різних зацікавлених сторін, слід наголосити на важливості проведення широких публічних консультацій із залученням представників уряду, соціальних партнерів, громадянського суспільства та експертів у сфері трудових відносин [6][21].

Особливу увагу, на нашу думку, слід приділити розбудові інституційної спроможності. Встановлення навчальних програм та механізмів підтримки може покращити здатність соціальних партнерів ефективно брати участь у діалозі [21].

Висновок. Досліджуючи перспективи впровадження правового регулювання соціального діалогу в Україні, варто зазначити їх тісний зв'язок з поточними реформами та прагненням країни наблизитися до стандартів ЄС. Після Революції Гідності 2014 року Україна досягла значного прогресу в судових та інституційних реформах. Вважаємо за необхідне підкреслити роль Угоди про асоціацію з ЄС, яка набула чинності у 2017 році, як рамкового документу для поглиблення політичних зв'язків та економічної інтеграції. На наше переконання, значимість цієї Угоди полягає у кількох ключових аспектах. По-перше, вона встановлює чіткі правові рамки для адаптації українського законодавства до норм ЄС у сфері соціального діалогу. По-друге, Угода створює інституційну основу для впровадження європейських практик соціального партнерства. По-третє, вона передбачає механізми моніторингу та оцінки прогресу у впровадженні реформ. Підтвердженням серйозності намірів ЄС щодо підтримки України у цьому напрямку є виділення понад 16,5 мільярдів євро для підтримки реформ [9], що свідчить про реальну готовність ЄС сприяти трансформації системи соціального діалогу в Україні відповідно до європейських стандартів.

На наш погляд, ефективність впровадження також залежатиме від створення надійних механізмів моніторингу та оцінки прогресу в соціальному діалозі та пов'язаних реформах. ЄС запропонував розробити якісні та кількісні показники у співпраці з громадянським суспільством. Підсумовуючи викладене, можемо стверджувати, що незважаючи на існуючі виклики, включаючи необхідність політичної волі для подолання усталених інтересів та опору змінам, а також геополітичний контекст, зокрема російську агресію, Україна має значний потенціал для вдосконалення системи соціального діалогу та наближення її до європейських стандартів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. EUR-Lex. Social dialogue. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/social-dialogue.html> (дата звернення: 11.07.2024).

2. European Commission. EUR-Lex 52023DC0040 EN. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2023%3A40%3AFIN> (дата звернення: 11.07.2024).

3. European Commission. EUR-Lex 52002DC0341 EN. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52002DC0341> (дата звернення: 11.07.2024).

4. Robert Schuman Foundation. Ukraine's accession negotiations with the European Union: reforms undertaken in ten years and the challenges ahead. URL: <https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/768-ukraine-s-accession-negotiations-with-the-european-union-reforms-undertaken-in-ten-years-and-the-challenges-ahead> (дата звернення: 11.07.2024).
5. European Commission. Social dialogue. URL: https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/policies-and-activities/european-employment-strategy/social-dialogue_en (дата звернення: 11.07.2024).
6. European Parliament. Strengthening social dialogue in the European Union. URL: <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-an-economy-that-works-for-people/file-strengthening-social-dialogue> (дата звернення: 11.07.2024).
7. European Union. Regulation EU 2024/792 EN. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AL_202400792 (дата звернення: 11.07.2024).
8. European Parliament. Texts adopted: Strengthening social dialogue Thursday, 1 June 2023. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0218_EN.html (дата звернення: 11.07.2024).
9. European Parliament. Report on the implementation of the EU Association Agreement with Ukraine. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2020-0219_EN.html (дата звернення: 11.07.2024).
10. European Commission. EUR-Lex 52023DC0038 EN. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023DC0038> (дата звернення: 11.07.2024).
11. European Trade Union Confederation. Negotiating a fair future: reinforcing the role of Social Dialogue. URL: <https://www.etuc.org/en/document/negotiating-fair-future-reinforcing-role-social-dialogue-resolution> (дата звернення: 11.12.2024).
12. Think Tank. Ukraine's Accession to the EU: a Near Future or a Distant Dream?. URL: <https://tdcenter.org/2024/04/25/ukraines-accession-to-the-eu-a-near-future-or-a-distant-dream/> (дата звернення: 11.07.2024).
13. International Labour Organization. Towards an effective, influential and inclusive social dialogue in Ukraine. URL: <https://www.ilo.org/publications/towards-effective-influential-and-inclusive-social-dialogue-ukraine> (дата звернення: 11.07.2024).
14. Law Firm. New edition of the Law "On Collective Agreements and Contracts". URL: <https://ank.odessa.ua/en/legaladvice/new-edition-of-the-law-on-collective-agreements-and-contracts/> (дата звернення: 11.07.2024).
15. WSG. The New Law "On Collective Agreements and Contracts": Top Innovations. URL: <https://www.worldservicesgroup.com/publications.asp?action=print&artid=25537> (дата звернення: 11.07.2024).
16. Aspen Institute Kyiv. Covering of Eurointegration, Rule of Law, and Consensus: the Dialogue. URL: <https://aspeninstitutekyiv.org/en/ievrointehratsiia-verkhovenstvo-prava-ta-konsensus-aspen-instytut-kyiv-proviv-dialoh-suspilnyi-dohovir-ukrainy-viziia-maibutnoho/> (дата звернення: 11.07.2024).
17. Europub. Social dialogue in Ukraine: problems and prospects. URL: <https://europub.co.uk/articles/social-dialogue-in-ukraine-problems-and-prospects-A-432467> (дата звернення: 11.07.2024).

18. Council of Europe. Verkhovna Rada of Ukraine: Social dialogue as an instrument for understanding. URL: <https://www.rada.gov.ua/en/print/17595.html> (дата звернення: 11.07.2024).

19. European Economic and Social Committee. An effective social dialogue requires political will and commitment. URL: <https://www.eesc.europa.eu/en/news-media/news/effective-social-dialogue-requires-political-will-and-commitment> (дата звернення: 11.07.2024).

20. European Commission. Ukraine: EU report notes continued implementation of the reform agenda. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/news/ukraine-eu-report-notes-continued-implementation-reform-agenda-though-challenges-remain-2020-12-01_en (дата звернення: 11.07.2024).

21. European Union. Association agreement with Ukraine. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/association-agreement-with-ukraine.html> (дата звернення: 11.07.2024).

22. European Parliament. Texts adopted: EU Association Agreement with Ukraine Thursday, 11. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0050_EN.html (дата звернення: 11.07.2024).

23. European Union. Association agreement with Ukraine. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/association-agreement-with-ukraine.html> (дата звернення: 11.07.2024).

24. European Parliament. Texts adopted: EU Association Agreement with Ukraine Thursday, 11. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0050_EN.html (дата звернення: 11.07.2024).

УДК 349.2: 331.2 (477)

DOI: 10.32751/2617-5967-2024-03-04

Мацелюх І.А.,

докторка юридичних наук, професорка,

професорка кафедри службового та медичного права

Навчально-наукового інституту права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID: 0009-0008-2531-8791

Малюга Л.Ю.

докторка юридичних наук, доцентка,

доцентка кафедри трудового права та права соціального забезпечення

Навчально-наукового інституту права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID: 0000-0002-0523-221X

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ У СЕРЕДИНІ XX СТОЛІТТЯ

У статті досліджується історико-правовий досвід становлення та реалізації прав осіб з інвалідністю в Україні. Аналізується становище інвалідів війни у післявоєнний період,